

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΩΝ 2017 ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ Γ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΔΙΑΔΗΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ *Πρωταγόρας*, 322d-323c

A1. Στις υπόλοιπες δηλαδή ικανότητες, όπως ακριβώς εσύ λες, αν κάποιος ισχυρίζεται ότι είναι ικανός αυλητής ή (ικανός) σε οποιαδήποτε άλλη τέχνη, στην οποία δεν είναι, ή τον περιγελούν (ή: κοροϊδεύουν / εμπαίζουν) ή αγανακτούν (ή: οργίζονται), και οι δικοί του, πλησιάζοντάς τον, τον συμβουλεύουν, σαν να είναι τρελός· στη δικαιοσύνη όμως και στην άλλη πολιτική αρετή, και αν ακόμα ξέρουν για κάποιον πως είναι άδικος, αν αυτός ο ίδιος λέει την αλήθεια σε βάρος του μπροστά σε πολλούς (άλλους), αυτό που σ' εκείνη την περίπτωση (των τεχνών) θεωρούσαν (ότι είναι) σωφροσύνη, δηλαδή το να λέει κανείς την αλήθεια, σ' αυτή την περίπτωση το θεωρούν τρέλα, και ισχυρίζονται ότι όλοι πρέπει να λένε πως είναι δίκαιοι, είτε είναι είτε όχι, διαφορετικά, (ισχυρίζονται) ότι είναι τρελός όποιος δεν παριστάνει [τον δίκαιο]· γιατί κατά τη γνώμη τους είναι αναγκαίο ο καθένας με τον ένα ή τον άλλο (ή: οποιοδήποτε) τρόπο να έχει μερίδιο σ' αυτή, ειδικά (είναι αναγκαίο) να μην συγκαταλέγεται στους ανθρώπους.

Μονάδες 10

B1. Μετά την ολοκλήρωση του μύθου του Προμηθέα ο Πρωταγόρας θα χρησιμοποιήσει τη *διάλεξη*, για να αποδείξει και με λογικό επιχείρημα την καθολικότητα της πολιτικής αρετής. Προτάσσει την αποδεικτέα θέση του (*ήγουνται πάντες άνθρωποι πάντα άνδρα μετέχειν δικαιοσύνης τε καί τῆς ἄλλης πολιτικῆς ἀρετῆς*) και ακολουθεί την εξής *συλλογιστική πορεία*:

- ***πάντας δεῖν φάναι εἶναι δικαίους*** : όλοι πρέπει να λένε επίμονα ότι είναι δίκαιοι, άσχετα με το αν πράγματι είναι.
- ***ἀναγκαῖον (ἔστί) οὐδένα ὄντινα οὐχί ἀμῶς γέ πως μετέχειν αὐτῆς (τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς)*** : αναγκαία προϋπόθεση για την ύπαρξη κοινωνιών είναι η συμμετοχή όλων των ανθρώπων στη δικαιοσύνη· κι αυτή – κατά την άποψη του κόσμου – πρέπει να φαίνεται με κάθε τρόπο (δηλ. είτε πρέπει κανείς να την έχει είτε να προσποιείται πως την έχει).

Ο σοφιστής δηλώνει πως η απόδειξη στηρίζεται στις εμπειρίες από την καθημερινή πραγματικότητα (*τεκμήριον*). Άλλωστε, τα βιώματα και ο νους (η προσωπική έρευνα σε συνδυασμό με τη διδασχή) συγκροτούν την

προσωπικότητα του Πρωταγόρα και γενικότερα του ώριμου άντρα - κατά τον πλατωνικό Σωκράτη. Έτσι, χρησιμοποιεί παραδείγματα από τον καθημερινό βίο των Αθηναίων, αφορμώμενος από το πρώτο επιχείρημα του Σωκράτη. Συγκεκριμένα, κάνει λόγο για :

- ✓ τις ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ :
- Αν ο κακός **αυλητής** προσποιηθεί ότι είναι καλός, γίνεται αντικείμενο χλευασμού και θεωρείται τρελός.
- Αν ο κακός αυλητής παραδεχτεί την αλήθεια, είναι συνετός.
 - ✓ την ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΡΕΤΗ :
 - Αν ο **άδικος** προσποιηθεί ότι είναι δίκαιος, θεωρείται λογικός και νουνεχής.
 - Αν ο άδικος πει την αλήθεια, αντιμετωπίζεται ως παρanoiός.
Επιπλέον :
 - Αν παριστάνει τον δίκαιο, θεωρείται συνετός.
 - Αν δεν παριστάνει τον δίκαιο, είναι παράφρων.

Μονάδες 10

B2. Ο Πρωταγόρας προεκτείνει το παράδειγμα του Σωκράτη, καθώς διευρύνει το πλαίσιο αναφοράς του : από το χώρο της πολιτικής το μεταφέρει στην εμπειρία όλης της κοινωνίας με ψυχολογικές προεκτάσεις. Ισχυρίζεται πως οι Αθηναίοι στην εκκλησία του δήμου θεωρούν τρελό (*μανίαν*) όποιον ανεβαίνει στο βήμα, για να δώσει συμβουλές σε θέματα διοίκησης της πόλης, ενώ προηγουμένως ομολογεί δημόσια την αδικία του. Κι αυτό γιατί πρέπει να προσποιείται πως είναι δίκαιος (άσχετα με το τι πραγματικά είναι) (*πάντας δειν φάναι εἶναι δικαίους*) και γιατί όλοι πρέπει να έχουν μερίδιο στην πολιτική αρετή (*ἀναγκαῖον (ἐστὶ) οὐδένα ὄντινα οὐχὶ ἀμῶς γέ πως μετέχειν αὐτῆς*).

Στην προσπάθειά του να δει ρεαλιστικά την κοινωνική πραγματικότητα, ο σοφιστής διεισδύει στη νοοτροπία του κόσμου, την οποία και περιβάλλει με φιλοσοφικό μανδύα. Παρατηρεί λοιπόν πως ο κόσμος δεν ενδιαφέρεται ούτε για την πρόπουσα συμπεριφορά ούτε για την πραγματική εικόνα κάποιου, αλλά για το συμφέρον και την εικόνα που θα βγει προς τα έξω. Η γνώμη, επομένως, του κόσμου εξιδανικεύεται, όσον αφορά την απόκρυψη της αδικίας και την αποφυγή του νόμου, ακόμη κι αν την εκλάβουμε ως προσπάθεια μη απομάκρυνσης των ανθρώπων από τη δικαιοσύνη. Ωστόσο, αν εξεταστεί το όλο θέμα από τη σκοπιά της ηθικής ή της ομαλής λειτουργίας των δημοκρατικών πόλεων και των κοινωνικών θεσμών, το πράγμα αλλάζει: όλοι πρέπει να είναι και να φαίνονται δίκαιοι. Αυτή είναι, άλλωστε, και μία από τις αδυναμίες του επιχειρήματος.

Μονάδες 10

B3. Ο Πρωταγόρας με το επιμύθιο ανταπαντά στο πρώτο επιχείρημα του Σωκράτη, που σχετίζεται με την αθηναϊκή **εκκλησία** του δήμου και καταλήγει στο συμπέρασμα ότι **η πολιτική αρετή δεν είναι διδακτή**. Συγκεκριμένα ο Σωκράτης ισχυρίζεται πως, όταν οι Αθηναίοι αντιμετωπίζουν ένα τεχνικό πρόβλημα, δέχονται συμβουλές μόνον από εκείνους που διαθέτουν την αντίστοιχη τεχνογνωσία· αν κάποιος μη ειδικός αποπειραθεί να τους συμβουλευσει, δέχεται την αποδοκιμασία τους. Στα ζητήματα όμως της διοίκησης της πόλης δέχονται και σέβονται τη γνώμη οποιουδήποτε συμπολίτη τους, ανεξάρτητα από επάγγελμα, κοινωνική θέση, οικονομική κατάσταση ή καταγωγή. Άρα όλοι οι Αθηναίοι είναι αρμόδιοι για τα πολιτικά, καθώς όλοι διαθέτουν την πολιτική αρετή, χωρίς να την έχουν από κάποιον διδαχθεί.

Ολοκληρώνοντας το μύθο του Προμηθέα, ο Πρωταγόρας επαναλαμβάνει το παράδειγμα του Σωκράτη με την εκκλησία του δήμου, για να συμφωνήσει μαζί του (ὡς σὺ φής) ως προς τη στάση των Αθηναίων, αλλά για να το εξηγήσει διαφορετικά: όλοι οι Αθηναίοι πράγματι διαθέτουν την πολιτική αρετή, γιατί ο Δίας τη μοίρασε σε όλους (Ἐπὶ πάντας καὶ πάντες μετεχόντων) και τόνισε την αναγκαιότητα συμμετοχής όλων σε αυτή για τη σύσταση πόλεων (οὐ γὰρ ἂν γένοιον πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν).

Συμπερασματικά, από το μύθο προκύπτουν (διὰ ταῦτα, αὕτη τούτου αἰτία) τα εξής:

- ⇒ Το γεγονός ότι οι Αθηναίοι (και οι άλλοι) έχουν την πολιτική αρετή, δεν σημαίνει πως αυτή δεν διδάσκεται (όπως διατείνεται ο Σωκράτης), αλλά πως **είναι αναγκαίο να την έχουν όλοι** (παντὶ προσήκον ταύτης γε μετέχειν τῆς ἀρετῆς). Ειδάλλως, δεν θα υπήρχαν πόλεις (ἢ μὴ εἶναι πόλεις).
- ⇒ Η πολιτική αρετή δόθηκε στον άνθρωπο μετά τη δημιουργία του, αφότου είχε αρχίσει να εξελίσσεται πολιτισμικά (γι' αυτό οι πρωτόγονοι, ενώ είχαν τη νοημοσύνη να αξιοποιούν διάφορες τέχνες, συμπεριφέρονταν βάνουσα μεταξύ τους). Άρα, **δεν είναι έμφυτη**, πράγμα που ίσως υποδηλώνει πως είναι διδακτή.
- ⇒ Η πολιτική τέχνη είναι **καθολική**: **όλοι έχουν τη δυνατότητα να την κάνουν κτήμα τους** (παντὶ προσήκον ταύτης γε μετέχειν τῆς ἀρετῆς). Ἐμμεσα μόνο γίνεται λόγος για τη διδασκαλία της, καθώς οι άνθρωποι θα την αποκτήσουν με συνειδητή προσπάθεια και τα κατάλληλα μαθήματα.

Μονάδες 10

B4. α. Σωστό, β. Σωστό, γ. Σωστό, δ. Σωστό ε. Λάθος
Μονάδες 10

B5.α

-**ἴωσιν:** εισιτήριο
-**δεῖ:** ένδεια
-**ἀνέχονται:** έξη
-**εἰδῶσιν :** συνείδηση

Μονάδες 4

B5.β.

-**ἀρετῆς:** Θέλει αρετή και τόλμη η ελευθερία.
-**λόγος:** Ένας λόγος για τον οποίο τον εκτιμώ είναι η ειλικρίνειά του.
-**δημιουργικῆς:** Η ενασχόληση με τη μουσική είναι αναμφίβολα δημιουργική.

Μονάδες 6

🏛️ ΑΔΙΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ 🏛️

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ Φίλιππος, 26-27

Γ1. Γιατί από τη στιγμή που τα λόγια αποκοπούν από την υπόληψη (ή: τη φήμη) του ρήτορα και τη χροιά της φωνής (του) και τις ανατροπές που συμβαίνουν στους ρητορικούς λόγους, επιπλέον (από) την επικαιρικότητα και την προθυμία (του) να γίνει πράξη (ή: να υλοποιηθεί) και βέβαια (από τη στιγμή που) δεν υπάρχει τίποτα που να (τον) στηρίζει στον αγώνα και στην προσπάθειά του να πείσει, αλλά (όταν) αφενός απομονωθούν και στερηθούν όλα ανεξαιρέτως όσα έχουν ειπωθεί προηγουμένως, και αφετέρου τα διαβάξει κανείς αυτά (δηλαδή τα λόγια) άτονα (ή: χωρίς πειστικότητα) και χωρίς καθόλου χαρακτήρα (ή: χρώμα), αλλά σαν να κάνει απαρίθμηση (ή: λογαριασμούς), δικαιολογημένα, νομίζω, δίνουν (αυτά τα λόγια) την εντύπωση σε όσους ακούνε (ή: στους ακροατές) ότι είναι ευτελή. Αυτά ακριβώς θα έβλαπταν (ή: ζημίωναν) πάρα πολύ το λόγο που τώρα παρουσιάζεται και θα τον έκαναν να φαντάζει κάπως κατώτερος (ή: πιο ασήμαντος).

Μονάδες 20

Γ.2. α.

ἀναγινώσκη :	ἀνάγνωθι
ἀπαριθμῶν :	ἀπαριθμοίησαν / ἀπαριθμοῖεν
τοῖς ἀκούουσιν :	ἀκούσεσθαι
μάλιστ' :	μάλα
φαίνεσθαι	φανῆτε

Μονάδες 5

Γ2.β.

τοῦ μὲν προειρημένου ἅπαντος ἔρημοι γένωνται

Μονάδες 5

Γ3.α.

-τῶν μεταβολῶν: αντικείμενο του ρήματος «ἀποστερηθῆ»

-τῶν προειρημένων: επιθετική μετοχή, γενική αντικειμενική στα «ἔρημος» και «γυμνός»

-γυμνός: κατηγορούμενο στο εννοούμενο «ὁ λόγος» μέσω του συνδετικού ρήματος «γένηται»

-εἰκότως: επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο «δοκεῖ»

-τοῖς ἀκούουσιν : επιθετική μετοχή, δοτική προσωπική του κρίνοντος προσώπου στο ρήμα «δοκεῖ»

Μονάδες 5

Γ3.β.

Ἄπερ καὶ Βλάβειε : Κύρια πρόταση κρίσεως, καθώς η αναφορική αντωνυμία στην αρχή περιόδου που αναφέρεται στα προηγούμενα μεταφράζεται με δεικτική και εισάγει κύρια πρόταση.

Εκφέρεται με Δυνητική Ευκτική (ἄν βλάβειε), για να δηλώσει το δυνατό σε παρόν-μέλλον.

-ἄπερ: υποκείμενο του ρήματος «ἄν βλάβειε» (αττική σύνταξη)

ΑΓ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ 11 - ΠΕΙΡΑΙΑΣ - 18532 - ΤΗΛ. 210-4224752, 4223687

-**τὸν ἐπιδεικνύμενον**: επιθετική μετοχή, αντικείμενο στο «ἄν βλάψει»

-**φαυλότερον**: κατηγορούμενο στο εννοούμενο «τὸν ἐπιδεικνύμενον» μέσω του συνδετικού απαρεμφάτου «φαίνεσθαι»

-**φαίνεσθαι**: απαρέμφατο του σκοπού (ή του αποτελέσματος) από το ρήμα «(ἄν) ποιήσειεν»

Μονάδες 5

ΟΡΟΣΗΜΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

Ρένα Σαρμπάνη
Γιάννης Μουσούλης
Αντώνης Γαβρίλης
Δημήτρης Μητρούσκας